

Druga svetovna vojna pa je delo zopet zavrila; gradivo bi bilo skoraj uničeno, rešili so ga le po naključju. Po 1948 so delo nadaljevali in letos dokončali. Da delo po takih spremembah in notranjih in zunanjih premikih časa ne more biti enotno, je več ko razumljivo. Danes so si vsi na jasnem, da bi bilo mnogo bolje, ko bi bila brata Grimm ubrala tako pot kakor Francoz Littré, ki je nekako v istem času zasnoval svoj slovar, ga kot nefilolog dokončal v prvi izdelavi do konca, potem pa z izkušnjami, pridobljenimi v teku dela, začel od kraja predelovati slovar za natis. Ob tem mu je sicer rasel, se izpopolnjeval, a je bil enoten in je kakor scela vlit. Tako je nastal odlični slovar francoskega knjižnega jezika v štirih debelih zvezkih drobnega tiska v ne prav 20 letih.

Kateri so najhujši očitki slovarju? Najhujši je gotovo očitek neuporabnosti. Slovar je sicer zakladnica jezikoslovnih dognanj in učenosti, ali dognanja so nedostopna takrat, kadar bi jih kdo potreboval; veš, da je v slovarju, toda kod. Ne le zastarelost prvih zvezkov, še mnogo bolj nepreglednost in strašna obsežnost kasnejših gesel v nepreglednem podajanju otežuje iskanje po slovarju. Pravijo, da je treba let, preden se spoznaš v ureditvi posameznih zvezkov.

Velika spotika je neenotnost pravopisa. Res je že Grimm zagovarjal pisavo *t* namesto *th*, pa ni uspel; zato je disciplinirano pisal *th*. Za njim so tako pisali do zadnjega, čeprav so *th* zamenjali s *t* na Bavarskem že 1879, naslednje leto na Pruskem, 1901 pa povsod; ko je 1890 začela izhajati črka *T*, so pisali *th* do konca (1935). Tako je v prapovisnem pogledu prej vir zmede kakor reda. Isto velja za *c/z-k* v tujkah.

Veliko očitkov velja izbiri besedja. Stališče do tujk je hudo podobno kakor pri nas. Grimm je bil mnenja, da zdrav jezik sam od sebe odklanja tujke, jih ne sprejema, če so se pa kdaj ugnezdile v njem, jih čisti. Zato mu je tujka zmeraj manj vredna kakor domača beseda, čeprav ta ni kdove kako jasna. Tudi izbira tujk je zelo neenotna; z nekaterih področij so le redke sprejete, z drugih zelo na debelo. Prav tako je historično gledanje na jezik vrednotilo besede po starosti: čim dlje nazaj v pragermansko dobo segajo, tem boljše so jim bile. Zato precenjevanje starih, v rabi že odmrlih besed, pa omalovaževanje sodobnega besedja. To se slovarju pozna toliko bolj, ker novejša literature do zadnjega niso kdove koliko ekscerpirali; Kafka, Benna, Brechta itd. n. pr. šele po 1945. Tudi to se pozna, da so se preveč zanašali samo na pisane vire; če kaka splošno rabljena fraza ni bila nikoder zapisana, ni prišla v slovar. Kljub vsemu pa slovar pravi, da nikakor noče biti purist.

Naj to zadostuje. Prijetno je v težavah imeti tovariša, zlasti tako uglednega v jezikoslovlju. Vendar imamo mi še vse možnosti, da se podobnim napakam izognemo. Ne bodimo premonumentalni v zasnovah, pa tudi v izvedbi ne, da se nam ne ponovi nesreča Grimmovega slovarja — ali pa tudi našega SBL. Tudi tukaj velja: ko bi bili prvotno zasnovano SBL v dveh zvezkih izvedli v 10 letih z manj ambiciozno dognanostjo, bi danes imeli celoten in kolikor toliko enoten slovar, tako je pa razklan na dvojce — podobno kakor Grimmov, Bis dat, qui cito dat.

J. Š.

NEKAJ MISLI OB DELU PEDAGOŠKE SEKCIJE NA III. KONGRESU ZVEZE SLAVISTIČNIH DRUŠTEV

Šolska reforma, ki jo je priklical naš družbeni razvoj, je prinesla nove poglede pa tudi nove potrebe v naše šolstvo.

Obvezna osemletna osnovna šola, strokovne šole, učiteljsišča, gimnazije so pričele z novim učnim načrtom, ki je sicer bližji življenju, vendar veliko zahtevnejši od prejšnjega. Od učitelja terja večjo razgledanost in pedagoško usposobljenost. Ob vrzelih, ki so se pokazale v našem znanju in naših privajenih načinih dela v razredu, smo začutili, da nekaj z našim šolanjem ni bilo v redu in da je tesna vzročna povezanost med posameznimi šolami od osemletke do univerze.

Veliko zanimanje slavistov za predavanje na pedagoški sekciji kaže, da so ta vprašanja žgoča zlasti po bratskih republikah, kjer so se že pokazali prvi rezultati novih učnih načrtov, ki so jih začeli uvajati pred nami, pri nas pa jih puščamo še vedno nekako ob strani.

S sodelovanjem Zveznega zavoda za napredek šolstva v Beogradu in z velikim razumevanjem predsednika dr. Bratka Krefta smo skušali dati s predavanji na pedagoški sekciji poudarek zlasti reformi šolstva in problemom, ki so ob njej nastali. Jasno je, da v tako skopih referatih nismo mogli dobiti odgovora na vse tisto, kar nas vznemirja, vendar pa so izstopili nekateri problemi, o katerih bi veljalo razmišljati.

Zal sta zaradi odsotnosti predavateljev odpadli predavanji predsednika komisije za materin jezik pri Zveznem zavodu za napredek šolstva dr. Ilije Mamuzića o primerjavi republiških učnih načrtov o ustnem in pismenem izražanju in jezikovnem pouku ter predavanje Mirka Pavlovskega iz Skoplja o dosedanjih izkustvih novega učnega načrta v osemletni osnovni šoli in gimnaziji v Makedoniji.

Hrvatski slavisti, ki so se, kot kaže, lotili najbolj organiziranega in smotrnega pedagoškega dela ob novem učnem načrtu, so predvsem podčrtavali vlogo, ki jo daje novi učni načrt ustnemu in pismenemu izražanju. Naloga slavista je razbiti nekdanjo utesnenost, ki jo je šola vnašala v učenčevo izražanje, ter iskati načine, kako uvajati otroka v ustno in pismeno izražanje, ki naj bo v šoli prav tako sproščeno kot pri igri. Učitelj naj s togimi pravili ne zatre otrokove ustvarjalnosti, temveč naj jo zgolj usmerja (Stjepko Težak, Zagreb).

Tudi Stanko Dvoržak iz Zagreba je med glavnimi značilnostmi in prednostmi novega učnega načrta za gimnazije podčrtal vlogo, ki sta jo dobila študij jezika ter ustno in pismeno izražanje dijakov.

Đorđe Zivanović iz Beograda je poudaril važnost dikcije in akcentuacije za pravilno razumevanje literarnega dela ter potrebo, da se učitelji pogloblje v študij pravorečja.

Proti formalizmu in dogmatizmu pri pouku slovnice je nastopil Đorđe Rašović iz Titograda.

Drugo vprašanje, ki je izstopilo iz referatov, je obravnava literarnega teksta. Po naših šolah dajemo še vedno prednost literarni zgodovini, zanemarjamo pa idejno, sociološko, stilno in estetsko analizo del. Zmagati mora načelo, da je osnova analize literarno delo, ki ga moramo obravnavati kot celoto, in šele od dela prehajamo na literarno zgodovinsko in literarnoteoretično ter jezikovno obravnavo (Tvrtko Čubelić, Zagreb, Đorđe Bajić, Novi Sad).

Diplomske naloge, ki smo jih sprejeli kot novo, sodobnejšo obliko mature, so še vedno vprašanje, ki ga nismo še dokončno rešili. Z bolj domiselnim, problemskim, samostojnim seminarskim delom, ki naj bi črpalo vsebino predvsem iz sodobnosti, lahko pripravljamo dijake za samostojno delo ob diplomski nalogi (Jože Šifrer, Jesenice).

Tretje vprašanje, ki je prišlo na kongresu do izraza, so učbeniki in učila. Svoje misli, kakšna naj bi bila sodobna čitanka, je prikazal Geza Kikić iz Bosanske Krupe. Zavzemal se je za sodobne literarne tekste, prikaze iz NOB ter tekste iz kulturne ter politične publicistike, ki naj bi bili bogato umetniško ilustrirani. Žal nismo na kongresu spoznali stališč hrvatskih slavistov, ki so pri Zavodu za napredek šolstva izdali kritično študijo o naših učbenikih. Med učbeniki za literaturo nimamo zgodovinske in sociološke ter metodične obravnave mladinske književnosti, ki jo učitelji prvenstveno obravnavajo v osnovni šoli.

Tudi avdiovizualna sredstva, ki jih je praktično z magnetofonskimi posnetki prikazal Hrvoje Juračić iz Zagreba, se v naših šolah premalo uporabljajo in bi morali več in globlje razpravljati o njih.

Te bistvene ugotovitve kongresa o metodah, ki jih zahteva novi učni načrt od slavista, pa so nakazale nujno reformo študija slavistike na fakultetah in drugih pedagoških ustanovah.

Slavist naj bi poslušal poleg rednih predmetov še dve leti splošno in mladinsko psihologijo ter več ur specialne metodike in obiskoval seminarje za pripravo nastopov (Stane Mihelič, Ljubljana). Na fakulteti bi morali uvesti kolegije in seminarje za stilistiko in kulturo govora (Stanko Dvoržak, Zagreb). Slavist se mora že na fakulteti spoznati z estetsko analizo del, sociologijo, psihologijo ustvarjanja in obravnavo književnih del (Tvrtko Čubelić, Zagreb). Seznaniti bi se moral z idejnim, zgodovinskim in estetskim razvojem mladinske književnosti.

Čeprav delo pedagoške sekcije ni prineslo dokončnih rešitev in odgovorov na vrsto vprašanj, ki zanimajo slavista pedagoga, je vendar opozorilo na probleme, ki jih mora reševati ZSD, če noče zaostajati za družbenim razvojem, ki zahteva novo šolo in nov način pouka ter tesnejšo povezanost najvišjih ustanov s prakso, t. j. z osnovnošolskim in srednješolskim poukom.

Da bomo uspeli v tem, pa je potrebno organizirano delo: pedagoška mreža po šolah, analiza učnih načrtov v praksi, analiza ustnega in pismenega izražanja dijakov, študij in kritična obravnava posameznih vprašanj od uvajanja v književnost in v jezikovni pouk do učbenikov in modernih učil. V tem pa bomo uspeli zgolj s tesno povezavo osrednje ped. sekcije ZSDJ z Zavodom za napredek šolstva v Beogradu in s povezavo republiških SD z republiškim Zavodi za napredek šolstva.

Marija Jamar